

2010-01-21

Till Svenska Läkaresällskapet

Remissvar: Allvarlig brottslighet som hinder att genomgå högskoleutbildning

Svenska Psykiatriska Föreningen, SPF, tackar för möjligheten att yttra sig över Högskoleverkets rapport "Allvarlig brottslighet som hinder att genomgå högskoleutbildning" från Utbildningsdepartementet och vill lämna följande synpunkter:

Högskoleverket har av Regeringen fått i uppdrag att utreda om den som inte bedöms kunna slutföra hela eller delar av sin utbildning till följd av allvarlig brottslighet i vissa fall skall kunna avskiljas från utbildningen. Även frågan om att kunna neka att anta en sökande om det är uppenbart att den sökande inte bedöms kunna slutföra hela eller delar av utbildningen till följd av allvarlig brottslighet har verket fått i uppdrag att utreda.

Bakgrunden till uppdraget är debatten kring en läkarstuderande som har dömts för mord och avtjänat sitt straff har hindrats från att genomgå den verksamhetsförlagda delen av utbildningen genom att landstinget klargjorde att han inte kommer att ges plats i verksamheten. Den läkarstuderande kan inte fullfölja läkarutbildningen och har anmält frågan till JK.

I en omfattande rapport analyserar Högskoleverket dels frågan om det skall vara möjligt att avskilja en student från utbildning på andra grunder än aktuellt gällande, dels frågan om hantering av fall där verksamhetsförlagd utbildning inte går att genomföra. Synpunkter har inhämtats från olika lärosäten. Jämförelser görs även med regler som finns i Norge.

Enligt gällande regler är förutsättning för avskiljande att studenten lider av allvarlig psykisk störning, missbruk av alkohol eller narkotika eller har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet. Dessutom är förutsättningen för avskiljande att det bedöms finnas en påtaglig risk att studenten skall komma att skada annan person eller värdefull egendom under utbildning. Högskoleverkets konklusion är att det inte finns skäl att ändra på dessa regler och inte heller någon anledning att lägga till ytterligare regler för avskiljning.

Vikten av att i första hand fokusera diskussionen på studenter som genomgår utbildning inom läraryrken eller inom hälso- och sjukvården understryks. Den som skall arbeta med elever och patienter behöver särskilt granskas.

Vad gäller skyddet för elever, patienter och andra finns på skolområdet en regel att de som skall anställas i skolan först måste visa upp ett utdrag ur belastningsregistret. Det gäller dock inte på alla nivåer. För den som skall arbeta inom hälso- och sjukvården finns inga fastställda regler för detta. Patientsäkerhetsutredningen föreslår dock att sådana skall införas för personalen. Högskoleverket föreslår att detta övervägs ytterligare.

Högskoleverket avstyrker att regel införs att utdrag ur belastningsregistret skall uppvisas innan viss utbildning. Ett sådant system skulle inte vara möjligt att allmänt tillämpa.

Högskoleverkets förslag är ett förtydligande av lärosätets skyldighet att vidta åtgärder för att se till att studenterna får genomgå verksamhetsförlagd utbildning. Om ett lärosäte har vidtagit tillräckliga åtgärder utan att lyckas på grund av omständigheter som beror på studenten skall lärosätet få dra in studentens rätt att genomgå sådan utbildning. Studenten skall kunna överklaga beslutet till Överklagarnämnden för högskolan. En ändring i Högskoleförordningen med denna innebörd föreslås.

Synpunkter.

Högskoleverkets rapport är grundlig med beaktande av skyddet för elever, patienter och andra samt även för respekten för studentens personliga integritet samt principen att den som har avtjänat straff för brottet inte skall straffas dubbelt.

Den grundläggande principen, att tidigare brottslighet inte skall vara hinder för att genomgå utbildning om det inte finns risk att studenten framöver kan skada annan person eller värdefull egendom, fasthålls på ett förtjänstfullt sätt. Detta avgörande är dock inte möjligt att göra av lärosätet utan kännedom om tidigare eller under utbildningen inträffad allvarlig brottslighet. Lärosätet kan då endast göra en allmän yrkeslämplighetsbedömning.

SPF vill i detta avseende komma med ett förslag som är en modifiering av det förslag som Högskoleverket avstyrkt: Lärosätena begär information från den antagne till utbildning för yrken inom skola, omsorg eller vård om eventuell dom för grovre brottslighet. Lärosätet kan efter enskild bedömning avgöra om den tilltänkte studenten kommer att ges möjlighet till klinisk praktik eller inte. Det bör bedömas i varje enskilt fall av en utsedd kommitté.

Följden kan då bli att en studerande som är antagen till läkarutbildningen kan gå de teoretiska kurserna och momenten, men inte göra någon klinisk praktik. Denne student får då tidigt reda på att han/hon inte kommer att kunna ta ut läkarexamen, men kan förstås använda sina andra meriter på läkarlinjen till annat.

I fall där en psykisk störning, missbruk eller (tidigare) brottslighet innebär att högskolan inte kan ordna plats på verksamhetsförlagd utbildning skall studenten ha möjlighet att överklaga högskolans beslut att dra in rätten till verksamhetsförlagd utbildning. Detta är en viktig rättssäkerhetsfråga.

Det är vår bedömning att, med vårt förslag till modifiering, Högskoleverkets rapport på ett bra sätt lyckas balansera respekten för den enskilde studerandens integritet och rätt mot skyddet för elever, patienter och allmänhet. Det är viktigt att debatten om den morddömda läkarstuderanden förs på saklig grund och utifrån en humanistisk värdegrund med etisk medvetenhet. Högskoleverkets rapport lyckas i stort med detta.

Det är rätt att ha höga krav på personlig lämplighet, grundläggande värdegrund och etik hos den som skall arbeta i skola eller vård. Det gäller inte minst för den som skall arbeta inom psykiatri där patienters ibland nedsatta autonomi gör gruppen mer sårbar. Ett lärosätets möjlighet att avskilja och dra in rätt till verksamhetsförlagd utbildning behövs. Än viktigare är att den som ansvarar i den verksamhetsförlagda utbildningen är tydlig och rak i sin återkoppling till den studerande och lärosätet. Den som är olämplig att arbeta i skola eller vård måste få veta det så tidigt som möjligt för att kunna tänka om i sitt yrkesval. Respekten för den studerande och framförallt omsorgen om elev och patient kräver detta. Rätten att kunna överklaga för juridisk bedömning är viktig.

Lise-Lotte Risö Bergerlind, ordf. Svenska Psykiatriska Föreningen, SPF

Robert Rydbeck, vice ordf. Svenska Psykiatriska Föreningen, SPF

Åsa Westrin, ledamot styrelsen Svenska Psykiatriska Föreningen, SPF

Gunnar Moustgaard, Chefläkare Region Skåne